

АДАЕВА НАЗЫКУЛЬ АМАНБЕКОВНА

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ИНКЛЮЗИВТІК БІЛІМ БЕРУДІ БАСҚАРУ МЕХАНИЗМІН ДАМУ

Н.А. Адаеваның «6D050700 - Менеджмент» мамандығы бойынша
философия докторы (PhD) дәрежесін іздену диссертациясының
АҢДАТПАСЫ

Зерттеу тақырыбының өзектілігі. Қазақстанның әлемдік қауымдастыққа енуінің жетістілігі, көбіне, мемлекеттің әлеуметтік бағдарлануымен, яғни адам әлеуетінің даму деңгейімен және сапасымен байланысты. Әлеуметтік тұрақтылықты қамтамасыз ету қазіргі уақытта көптеген елдерге, соның ішінде Қазақстанға да тән ерекшелік болып табылады. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев «экономикалық жетістіктер мен қоғамдық игіліктерді қамтамасыз етудің арасында оңтайлы теңгерімді табу Қазақстан үшін өте маңызды екенін» бірнеше рет атап өткен болатын. Қазіргі кезеңде әлеуметтік-экономикалық жаңғыртудың негізгі міндеті, міне осының негізінде жатыр».

Осыған байланысты, әр түрлі әлеуметтік топтар мен санаттар үшін көптеген әлеуметтік игіліктер мен мінез-құлық стратегияларының қолжетімділігі заманауи Қазақстанда азаматтық қоғамның қалыптасуы мен дамуының индикаторы болып табылады. Қоғамдық қатынастардың түбегейлі өзгерістері және олармен байланысты әлеуметтік күйзелістерді мүгедектер және даму мүмкіндіктері шектеулі тұлғалар сияқты тұрғындардың қорғалмаған топтары ерекше қатты сезеді. Мемлекеттік қолдау көрсетудің нашарлауы көбіне орны толмас жағымсыз үдерістерді тудырады және орын алған жағдайды еңсеру жөнінде шұғыл шаралар қолдануды талап етеді. Кез келген салауатты қоғамның дамудың сыни кезеңдеріндегі бірінші міндеті – халықтың әлеуметтік тұрғыдан қорғалмаған тобының мұқтаждықтары мен қам-қарекеттеріне көңіл бөлу, мұндай санаттағы адамдармен шынайы адами қарым-қатынас орнату, даму мүмкіндіктері шектеулі тұлғалардың жаңалық ашып, белсенді әрі толыққанды өмір сүре алатындығын дәлелдейтін нақты іс-әрекеттер арқылы олар көрген қиындықтардың орнын толтыратын мүмкіндікті табу. Бұл қадамдарды жүзеге асыру инклюзивті білім беруді басқарудың тиімді жүйесіз мүмкін емес.

Инклюзивті білім беру – мүмкіндіктері шектеулі адамдарға олардың жоғары сапалы білім алулары үшін тең мүмкіндіктер беру бола отырып, Қазақстанның әлемнің ең дамыған 30 елінің қатарына кіруі туралы тұжырымдамасында жарияланған алты қағиданың бірі. Инклюзивтілік қоғамдағы өзара сенім, қорғалу деңгейін арттырады, болашаққа сенімділік береді, сондай-ақ экономикалық дағдарыс кезеңінде қоғамның бірігіп нығаю дәрежесін арттырады. 2015 жылы 20 ақпанда Қазақстан Республикасы ратификациялаған «Мүгедектердің құқықтары туралы» БҰҰ

Конвенциясының 24-бабының 5-тармағында көрсетілгендей, мүгедек тұлғалардың жалпы білім алуына кемсітусіз және басқа адамдармен тең дәрежеде қол жеткізуін қамтамасыз ету олардың кәсіби біліктілігін арттырудың және еңбек нарығындағы бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етудің маңызды шарты болып табылады. Осы қағидаға сәйкес, мұндай тұлғалардың қоғамның әлеуметтік белсенді мүшесі болуына көмектесетін жағдай жасау олардың мәселелерін шешудің негізгі жолы болып табылады. Осындай жағдайлардың бірі – даму мүмкіндіктері шектеулі тұлғаларға білім алу мүмкіндіктерін беру. Мұндай жағдайларды сақтау мүгедектердің әлеуметтік мәртебесін және олардың еңбек нарығындағы бәсекеге қабілеттілігін арттырудың ең тиімді механизмін қамтамасыз етеді. Осыған байланысты республиканың білім беру жүйесінде даму мүмкіндіктері шектеулі тұлғалардың кедергісіз білім алуы үшін тең жағдайлар жасаумен байланысты елеулі өзгерістер болып жатыр.

Адамдардың бойындағы дамудың шектеулі мүмкіндіктері олардың физикалық және психологиялық дамуындағы бұзушылықтармен, өз-өзіне қызмет көрсетудегі, қарым-қатынас жасаудағы, оқудағы, кәсіби дағдыларды меңгерудегі қиындықтармен тікелей байланысты. Даму мүмкіндіктері шектеулі тұлғалардың әлеуметтік тәжірибені игеруі, оларды қоғамдық қарым-қатынастардың қолданыстағы жүйесіне қосу арнайы бағдарламаларды әзірлеуді, әлеуметтік бейімдеу орталықтарын, бейіндік оқу орындарын ашуды, осы санатқа жататын тұлғалардың еңбегін пайдаланатын кәсіпорындар үшін салық жеңілдіктерін қарастыруды және т.б. талап етеді. Осыған байланысты осы үдерісті басқару, инклюзивті білім берудің нақты жағдайын, олардың үрдістерін тексеру, басқаруды, әлеуметтік бейімдеуді оңтайландыру белгілері мен тиімді әлеуметтік технологияларды әзірлеу және пайдалану қажеттігі туындайды.

Қазақстанда әлі күнге дейін инклюзивті білім беруді басқару мәселелері бойынша іргелі кешенді зерттеулердің жүргізілмегендігін айта кеткен жөн. Даму мүмкіндіктері шектеулі тұлғаларды қоғамның шынайы өміріне араластыру мәселесі бүкіл әлемде өзекті болып табылады, ал бұл осы тақырыпқа қатысты теориялық және практикалық зерттеулер жүргізу қажеттігін айғақтап отыр.

Сонымен, зерттеу тақырыбының өзектілігі Қазақстанда инклюзивті білім беруді басқаруды дамыту қажеттігінен келіп туындайды. Теорияны тереңдету, ғылыми, теориялық, сондай-ақ практикалық тәжірибені сыни талдау және қорыту негізінде басқару механизмін және инклюзивті білім беруді дамыту жолдарын әзірлеу қоғамды әлеуметтік жаңғырту жағдайында үлкен мәнге ие ірі ғылыми-экономикалық мәселе болып табылады.

Диссертациялық зерттеудің мақсаты Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруді басқару механизмін дамыту бойынша ғылыми-тәжірибелік ұсыныстарды әзірлеу. Алға қойған мақсатты орындау үшін диссертациялық жұмыста **төмендегідей міндеттер** анықталды:

– инклюзивті білім беруді басқару жүйесіне, оның құрылымына және

басқару механизміне кешенді зерттеу жүргізу;

– инклюзивті білім берудің қалыптасуының отандық және шетелдік тәжіибесінің дамуын зерттеу негізінде Қазақстандағы инклюзивті ортаны мемлекеттік реттеу жүйесінің қазіргі жағдайын диагностикалау;

– факторларды жіктеу және олардың инклюзивті білім беруді басқару үдерісіне тигізетін ықпалын анықтау;

– инклюзивті білім беруді басқарудың жүйелік үлгілерінің негізгі компоненттерін бөліп көрсету және сипаттау, білім беру саласының қаржылық әлеуетін қалыптастырудың экономикалық-математикалық үлгісін жасау;

– инклюзивті білім беруді басқару механизмін жаңғыртудың басым бағыттарын негіздеу, әлеуметтік ауқымды кеңістік аясында инклюзивті саланы дамыту және оған қолдау көрсетудегі мемлекеттік және жекеменшік секторлар арасындағы өзара байланысты анықтау.

Зерттеу объектісі Қазақстан Республикасының инклюзивті білім беру жүйесінің шаруашылық субъектілері болып табылады.

Зерттеу пәнін республиканың инклюзивті білім беруді басқару жүйесінде қалыптасқан ұйымдастырушылық-экономикалық қарым-қатынастар жиынтығы құрайды.

Зерттеудің әдіснамасы мен әдістері. Отандық және шетелдік ғалым-экономистердің инклюзивті білім беруді басқаруды дамыту мәселелері туралы еңбектерінде айтылған негізгі қағидалар мен заңдылықтар диссертациялық зерттеудің әдіснамалық негізін құрады. Диссертацияда инклюзивті білім беруді басқару механизмін дамыту проблемаларына қатысты әдіс-тәсілдерді негіздеу, оның қалыптасу ерекшеліктері мен үрдістерін зерттеу саласындағы әлемдік экономикалық тұжырымдардың жетістіктерін қорытындылайтын еңбектер кеңінен қолданылған. Зерттеу әдістемесі әлеуметтік-экономикалық құбылыстардың мәнін танудың диалектикалық әдісін пайдалануға негізделеді. Диссертациялық жұмыста экономикалық зерттеулердің жалпы ғылыми әдістері мен тәсілдері қолданылды: талдау және синтездеу, ғылыми таксономия, салыстыру және қорытындылау, мамандардың әлеуметтік сауалнамаларын саралау, экономикалық-математикалық модельдеу, ақпаратты статистикалық өңдеу, стратегиялық талдау құралдары.

Диссертациялық зерттеудің **ғылыми жаңалығы** Қазақстан Республикасында алғаш рет инклюзивті білім беруді басқару механизмінің қалыптасуы мен дамуының ғылыми тәсілдерінің мемлекет пен бизнестің өзара әрекет ету ерекшеліктерін есепке ала отырып негізделуі.

Зерттеу жүргізу барысында келесідей біршама маңызды нәтижелер алынды:

– теориялық тәсілдер қорытындыланды, олардың негізінде «инклюзивті білім беруді басқару» түсінігіне авторлық анықтама берілді;

– инклюзивті білім беруді басқару механизмінің мәні мен құрылымы анықталды, объектінің ерекшелігін ескере отырып, экономикалық тетіктердің ролін күшейту жөніндегі авторлық ұстаным дәйектелді;

- басқарудың әр түрлі деңгейлерінде инклюзивті ортаны дамыту проблемаларын анықтауға мүмкіндік беретін факторлар жіктелімі әзірленді;
- Қазақстандағы инклюзивті білім беруді мемлекеттік реттеуге қолдау көрсетудің әлеуметтік шаралары мен қаржылық құрамдас бөлігін күшейтуді көздейтін инклюзивті білім беруді басқару механизмін жетілдірудің негізгі бағыттары ұсынылды.

Қорғауға ұсынылатын негізгі тұжырымдар:

- «инклюзивті білім беруді басқару» түсінігі негізінде әлеуметтендіру қағидасы жатқан авторлық анықтама берілген;
- инклюзивті білім беруді басқару механизміндегі қағидалардың, әдістердің, құралдар мен функциялардың құрылымдық-қисындық тізбегін қалыптастыру туралы авторлық көзқарас;
- әлеуметтік-экономикалық факторлардың инклюзивті білім беруді дамытуға тигізетін әсерлерінің экономикалық-математикалық үлгісі, бұл үлгіні қолдану қаржылық қолдау көрсету негізінде оның дамуына болжам жасауға мүмкіндік береді;
- инклюзивті білім беруді басқару механизмін жаңғыртудың стратегиялық басымдықтары және Қазақстан Республикасының инклюзивті ортасында мемлекеттік-жекеменшік әріптестікті дамыту үлгісі.

Зерттеудің теориялық маңыздылығы инклюзивті білім беруді басқару механизмін жаңғырту мен дамытуда, мемлекеттік реттеу нысандарын, әдістері мен үлгілерін жетілдіретін тәсілдерді әзірлеуде жатқан инклюзивті білім беруді басқару жүйесін қалыптастырудың әдіснамалық тәсілдерін тереңдету болып табылады.

Диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасының инклюзивті саласында мемлекеттік реттеу шараларын күшейткен кездегі инклюзивті білім беруді басқарудың тиімді жүйесін қалыптастырудың басым міндеттерін шешуге бағытталған. Диссертациялық зерттеудің материалдары инклюзивті білім беруді басқару механизмі, оның әдістері, құралдары және қазіргі кезеңдегі жағдайда ықпал ету тетіктері туралы барынша терең түсінік береді.

Диссертацияның тәжірибелік маңыздылығы Қазақстандағы қоғамды әлеуметтік үйлестіруді күшейтетін экономикалық-математикалық модельдеу негізінде инклюзивті білім беруді мемлекеттік реттеу нысандарын жетілдіру жөніндегі нақты ұсыныстар мен ұсынымдар болып табылады. Әзірленген және негізделген ұсыныстар инклюзивті білім беруді дамыту жөніндегі бағдарламаларды әзірлеген кезде Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігінде, сондай-ақ халықты жұмыспен қамту, әлеуметтік қорғау және денсаулық сақтау мәселелерін шешу барысында мемлекеттік басқару органдарында пайдаланылуы мүмкін. Инклюзивті білім беруді басқару механизмін қалыптастыру жөніндегі ұсынысты республикалық және жергілікті заңнамалық актілер мен нормативтерді әзірлеген кезде, әсіресе, ҚР «Ерекше оқыту қажеттіліктері бар тұлғаларға инклюзивті білім беру туралы» Заңын дайындау барысында пайдалануға болады.

Инклюзивті білім беруді басқару механизмін жетілдірудің әзірленген

басым бағыттары білім берудің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға және Қазақстан Республикасы Президентінің 2016 жылғы 1 наурыздағы № 205 Жарлығымен бекітілген «Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында», соның ішінде Қазақстан экономикасының тұрақты өсуі үшін адам капиталын дамыту тарауында қарастырылған іс-шаралардың жүзеге асырылуына ықпал етуі мүмкін. Сонымен қатар, ұсынылған ұсыныстарды Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 1 маусымдағы № 348 бұйрығымен бекітілген «Қазақстан Республикасында инклюзивтік білім беруді дамытудың тұжырымдамалық тәсілдері» бағдарламасын жүзеге асыру барысында пайдалануға болады.

Диссертацияда ұсынылған мемлекеттік-жекеменшік әріптестік үлгісі стратегиялық және бюджеттік жоспарлаудың өзара байланысын күшейте отырып, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 2016 жылғы 29 желтоқсандағы «Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 2017-2021 жылдарға арналған стратегиялық жоспарын бекіту туралы» № 729 бұйрығын жүзеге асырудың нәтижелілігін арттыруға мүмкіндік береді.

Зерттеу нәтижелері инклюзивті білім беруді басқару жүйесін жетілдіру мақсатында «Алматы қаласы Білім басқармасы» КММ (2018 жылғы 06 қыркүйектегі № 01-2-3/792 диссертациялық зерттеудің нәтижелерін, қорытындылары мен қағидаларын енгізу туралы акт), сондай-ақ «Алматы облысының жұмыспен қамтуды үйлестіру және әлеуметтік бағдарламалар басқармасы» ММ (2018 жылғы 28 қыркүйектегі № 28-28/1626 енгізу туралы анықтама) қызметінде пайдаланылды.

АДАЕВА НАЗЫКУЛЬ АМАНБЕКОВНА

**РАЗВИТИЕ МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ ИНКЛЮЗИВНЫМ
ОБРАЗОВАНИЕМ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН**

АННОТАЦИЯ

диссертации Адаевой Н.А. на соискание степени доктора философии (PhD) по специальности «6D050700 - Менеджмент»

Актуальность темы исследования. Успешность интеграции Казахстана в мировое сообщество во многом обусловлена социальной ориентированностью государства, то есть уровнем и качеством развития человеческого потенциала. Обеспечение социальной стабильности является в настоящее время характерной особенностью многих стран, в том числе и Казахстана. Президентом Республики Казахстан Н.А. Назарбаевым неоднократно подчеркивалось, что «Казахстану жизненно важно найти оптимальный баланс между экономическими успехами и обеспечением общественных благ. Именно в этом заключается ключевая задача социально-экономической модернизации на современном этапе».

В связи с этим, доступность многих социальных благ и поведенческих стратегий для различных социальных слоев и категорий выступает индикатором формирования и развития гражданского общества в современном Казахстане. Коренные изменения общественных отношений и связанные с ними социальные потрясения особенно остро ощущают такие незащищенные слои населения, как инвалиды и лица с ограниченными возможностями развития. Ослабление государственной поддержки часто порождает необратимые негативные процессы и требует незамедлительных мер по преодолению сложившейся ситуации. Первейшая задача любого здорового общества в критические периоды развития — найти возможности компенсировать трудности социально незащищенных групп населения вниманием к их нуждам и заботам, подлинно гуманным отношением к этим людям, реальными шагами, подтверждающими, что лица с ограниченными возможностями развития могут созидать, творить, жить активной и полноценной жизнью. Реализация этих шагов невозможна без эффективной системы управления инклюзивным образованием.

Инклюзивное образование – предоставление равных возможностей людям с ограниченными возможностями для получения высококачественного образования, что является одним из шести принципов, провозглашенных в Концепции по вхождению Казахстана в число 30-ти самых развитых государств мира. Инклюзивность повышает уровень взаимного доверия в обществе, защищенности, придает уверенность в будущем, а также повышает степень консолидации общества в периоды экономических кризисов. Обеспечение лицам, имеющим инвалидность,

доступа к общему высшему образованию без дискриминации и наравне с другими, о чем заявлено в п.5 ст.24 Конвенции ООН «О правах инвалидов», ратифицированной Республикой Казахстан 20 февраля 2015 года, является важным условием повышения их профессиональной квалификации и обеспечения конкурентоспособности на рынке труда. Согласно этому принципу, основным подходом к решению их проблем является создание таких условий, которые помогут им быть социально активными членами общества. Одним из таких условий является предоставление образовательных возможностей для людей с ограниченными возможностями развития. Соблюдение этих условия обеспечивает наиболее эффективный механизм повышения социального статуса инвалидов и их конкурентоспособности на рынке труда. В связи с этим в системе образования республики происходят значительные изменения, связанные с созданием равных условий для беспрепятственного доступа к образованию лиц с ограниченными возможностями развития.

Ограниченные возможности развития у людей связаны непосредственно с нарушениями в их физическом и психическом развитии, затруднениями в самообслуживании, общении, обучении, овладении профессиональными навыками. Освоение лицами с ограниченными возможностями развития социального опыта, включение их в существующую систему общественных отношений требуют разработки специальных программ, создания центров социальной адаптации, профильных учебных заведений, налоговых льгот для предприятий, использующих труд лиц данной категории, и т.д. В связи с этим возникает необходимость управления данным процессом, диагностики реального состояния инклюзивного образования, его тенденций, разработки критериев оптимизации управления, социальной адаптации, разработки и использования эффективных социальных технологий.

Следует отметить, что до сих пор в Казахстане не проводилось фундаментальных комплексных исследований по вопросам управления инклюзивным образованием. Проблема включения людей с ограниченными возможностями развития в реальную жизнь общества является актуальной во всём мире, что подтверждает необходимость проведения теоретических и практических исследований в контексте этой темы.

Таким образом, актуальность темы исследования вытекает из необходимости развития управления инклюзивным образованием в Казахстане. Углубление теории, разработка механизма управления и путей развития инклюзивного образования на основе критического анализа и обобщения научного, теоретического, а также практического опыта представляет собой крупную научно-экономическую проблему, имеющую большое значение в условиях социальной модернизации общества.

Цель диссертационного исследования состоит в разработке научно-практических рекомендаций по развитию механизма управления

инклюзивным образованием в Республике Казахстан. Для выполнения поставленной цели в диссертационной работе были определены **следующие задачи:**

- провести комплексное исследование системы управления инклюзивным образованием, ее структуры и механизма управления;
- на основе изучения эволюции отечественной и зарубежной практики формирования инклюзивного образования диагностировать современное состояние системы государственного регулирования инклюзивной среды в Казахстане;
- классифицировать факторы и определить их влияние на успешность процесса управления инклюзивным образованием;
- выделить и охарактеризовать основные компоненты системной модели управления инклюзивным образованием, разработать экономико-математическую модель формирования финансового потенциала сферы образования;
- обосновать приоритетные направления модернизации механизма управления инклюзивным образованием, в рамках социального масштабного пространства выявить взаимосвязь между государственным и частным секторами в поддержке и развитии сферы инклюзии.

Объектом исследования являются хозяйствующие субъекты системы инклюзивного образования Республики Казахстан.

Предмет исследования составляет совокупность организационно-экономических отношений, сформированных в системе управления инклюзивным образованием республики.

Методология и методы исследования. Методологическую основу диссертационного исследования составили основные положения и закономерности, изложенные в трудах отечественных и зарубежных ученых-экономистов по проблемам развития управления инклюзивным образованием. В диссертации широко использованы работы, обобщающие достижения мировой экономической мысли в области обоснования подходов к проблемам развития механизма управления инклюзивным образованием, изучения его специфики и тенденций формирования. Методика исследования базируется на использовании диалектического метода познания сущности социально-экономических явлений. В процессе работы применялись общенаучные методы и приемы экономических исследований: анализа и синтеза, научной таксономии, сравнений и обобщений, ранжирования, социологических опросов специалистов, экономико-математического моделирования, статистической обработки информации, инструменты стратегического анализа.

Научная новизна диссертационного исследования определяется тем, что впервые в Республике Казахстан обоснованы научные подходы к формированию и развитию механизма управления инклюзивным образованием с учетом особенностей взаимодействия государства и бизнеса.

Наиболее существенные результаты, полученные в ходе исследования заключаются в следующем:

- обобщены теоретические подходы, на основе которых предложено авторское определение понятия «управление инклюзивным образованием»;
- определены сущность и структура механизма управления инклюзивным образованием, аргументирована авторская позиция по усилению роли экономических рычагов с учетом специфики объекта;
- разработана классификация факторов, учет влияния которых позволит выявить проблемы развития инклюзивной среды на разных уровнях управления;
- предложены основные направления совершенствования механизма управления инклюзивным образованием, предусматривающие усиление финансовой составляющей и социальные меры поддержки государственного регулирования инклюзивного образования Казахстана.

Основные положения выносимые на защиту:

- авторская трактовка понятия «управление инклюзивным образованием» в основе которого лежит принцип социализации;
- авторская позиция по формированию структурно-логической цепочки принципов, методов, инструментов и функций в механизме управления инклюзивным образованием;
- экономико-математическая модель влияния социально-экономических факторов на развитие инклюзивного образования, применение которой позволит определить прогноз его развития на основе финансовой поддержки;
- стратегические приоритеты модернизации механизма управления инклюзивным образованием и модель развития государственно-частного партнерства в инклюзивной среде РК.

Теоретическая значимость исследования состоит в углублении методологических подходов к формированию системы управления инклюзивным образованием, заключающиеся в развитии и модернизации механизма управления, разработке подходов к совершенствованию форм, методов и моделей государственного регулирования инклюзивного образования.

Диссертационная работа направлена на решение приоритетных задач формирования эффективной системы управления инклюзивным образованием при усилении мер государственного регулирования в инклюзивной сфере РК. Материалы диссертационного исследования дают более глубокое представление о механизме управления инклюзивным образованием, его методах, инструментах и рычагах воздействия в современных условиях.

Практическая значимость диссертации состоит в конкретных предложениях и рекомендациях по совершенствованию форм государственного регулирования инклюзивной сферы на основе экономико-математического моделирования, усиливающего социальную гармонию общества в Казахстане. Разработанные и обоснованные рекомендации могут быть использованы в Министерстве образования и науки РК при разработке программ по развитию инклюзивного образования, а также государственными органами управления при решении вопросов труда, социальной защиты населения и здравоохранения. Предложения по

формированию механизма управления инклюзивным образованием можно использовать в процессе разработки республиканских и местных законодательных актов и нормативов, в частности, при подготовке Закона РК «Об инклюзивном образовании лиц с особыми образовательными потребностями».

Разработанные приоритетные направления совершенствования механизма управления инклюзивным образованием могут способствовать повышению конкурентоспособности образования и осуществлению мероприятий, реализуемых по «Государственной программе развития образования и науки Республики Казахстан на 2016-2019 годы», утвержденной Указом Президента Республики Казахстан № 205 от 1 марта 2016 года, в частности, в разделе развития человеческого капитала для устойчивого экономического роста экономики Казахстана. Кроме того, предложенные рекомендации можно использовать в процессе реализации программы «Концептуальные подходы к развитию инклюзивного образования в Республике Казахстан», утвержденной Приказом Министра образования и науки Республики Казахстан № 348 от 1 июня 2015 года.

Предложенная в диссертации модель государственно-частного партнерства позволит повысить результативность реализации Приказа Министра образования и науки РК от 29 декабря 2016 года № 729 «Об утверждении Стратегического плана Министерства образования и науки РК на 2017-2021 годы», усилив взаимосвязь стратегического и бюджетного планирования.

Результаты исследования были использованы в деятельности КГУ «Управление образования города Алматы» (акт о внедрении результатов, выводов и положений диссертационного исследования от 06.09.2018 № 01-2-3/792), а также ГУ «Управление координации занятости и социальных программ Алматинской области» (справка о внедрении от 28.09.2018 № 28-28/1626) в целях совершенствования системы управления инклюзивным образованием.

ADAYEVA NAZYKUL AMANBEKOVNA

**DEVELOPMENT OF THE MECHANISM OF INCLUSIVE
EDUCATION MANAGEMENT IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

ANNOTATION

for the dissertation of Adayeva N.A. for the degree of Doctor of Philosophy
(PhD) in the specialty «6D050700 – Management»

Relevance of the research topic. The success of Kazakhstan's integration into the world community is largely due to the social orientation of the state, that is, the level and quality of human development. Ensuring social stability is now a characteristic feature of many countries, including Kazakhstan. President of the Republic of Kazakhstan N.A. Nazarbayev repeatedly stressed that "it is vitally important for Kazakhstan to find the optimal balance between economic successes and the provision of public goods. This is the key task of socio-economic modernization at the present stage."

In this regard, the availability of various social benefits and behavioral strategies for different social stratum and categories is an indicator of the formation and development of civil society in modern Kazakhstan.

The radical changes in social relations and the social upheavals associated with them are especially acute for such vulnerable segments of the population as invalids and people with disabilities.

The weakening of state support often generates irreversible negative processes and requires immediate measures to overcome the current situation. The primary goal of any healthy society during critical periods of development is to find opportunities to compensate for the difficulties of socially vulnerable groups with attention to their needs and concerns, a truly humane attitude to these people, real steps that confirm that people with disabilities can create and have a full life. And this is impossible without an effective system of managing inclusive education.

Inclusive education providing equal opportunities for people with disabilities to receive high-quality education is one of the six principles enshrined in the Concept on the entry of Kazakhstan among the world's 30 most developed countries. Inclusiveness increases the level of mutual trust in the society, gives confidence in the future, a sense of security, and also increases the consolidation degree of society during periods of economic crises. Providing persons with disabilities access to general higher education without discrimination and on an equal basis with others, as stated in paragraph 5 of the Article 24 of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, ratified by the Republic of Kazakhstan on February 20, 2015, is an important condition for improving their

professional qualification and competitiveness in the labor market. According to this principle, the main approach to solving their problems is to create such conditions that will help them to be socially active members of society. One of these conditions is the provision of educational opportunities for people with disabilities as one of the most effective mechanisms to improve the social status of disabled people and their competitiveness in the labor market. Therefore, significant changes are taking place in the education system of the republic, related to the creation of equal conditions for unhindered access to education for persons with disabilities.

The limited possibility of health in people is directly related to violations in their physical and mental development, difficulties in self-service, communication, training, mastery of professional skills. The development of social experience by persons with disabilities, including them in the existing system of social relations, requires the development of special programs, the creation of social adaptation centers, specialized educational institutions, tax incentives for enterprises employing workers of this category, etc. In this connection, there arises the need to manage this process, determine the controlled variables, diagnose the real state of inclusive education, its trends, and develop criteria for optimizing management, social adaptation, and the development and use of effective social technologies.

It should be noted that so far in our country there has been no fundamental comprehensive research on the management of inclusive education. The problem of including people with disabilities in the real life of society is relevant all over the world, which confirms the need for theoretical and practical research in the context of this topic.

Thus, the relevance of the research topic stems from the need to develop the management of inclusive education in Kazakhstan. The deepening of the theory, the development of the management mechanism and the development of inclusive education based on critical analysis and synthesis of scientific, theoretical and practical experience is a major scientific and economic problem that is of great importance in the conditions of social modernization of society.

The purpose of the dissertation research is to develop scientific and practical recommendations for the development of managing inclusive education mechanism in the Republic of Kazakhstan. To accomplish this goal, **the following tasks were identified** in the dissertation work:

- to conduct a comprehensive study of the management system of inclusive education, its structure and management mechanism;
- based on the study of the domestic and foreign practices evolution in the formation of inclusive education, to diagnose the current state of the state regulation system of inclusive education in Kazakhstan;
- to classify the factors and determine their impact on the success of the inclusive education process managing;
- to identify and characterize the main components of the system model of inclusive education management, to develop an economic and mathematical model for the formation of the financial potential of the inclusive education sphere;
- to justify the priority directions of the modernization mechanism of

inclusive education management, within the framework of social large-scale space to identify the relationship between the public and private sectors in the support and development of inclusive education.

The object of the research is the business entities of the inclusive education system of the Republic of Kazakhstan.

The subject of the study is a set of organizational and economic relations formed in the system of management of inclusive education of the republic.

Methodology and research methods. The methodological basis of the dissertation research was made up of the main provisions and patterns set forth in the works of domestic and foreign economic scientists on the problems of the development of the inclusive education management. The thesis widely used works that summarize the achievements of world economic thought in the field of substantiating approaches to the problems of the development mechanism for managing inclusive education, studying its specificity and trends of formation. The research methodology is based on the use of the dialectic method of cognition of the socio-economic phenomena essence. In the course of the work, general scientific methods and techniques of economic research were used: analysis and synthesis, scientific taxonomy, comparisons and generalizations, ranking, sociological surveys of specialists, economic and mathematical modeling, and statistical processing of information, tools of strategic analysis.

The scientific novelty of the dissertation research is determined by the fact that for the first time in the Republic of Kazakhstan scientific approaches to the formation and development of the inclusive education mechanism management are substantiated, taking into account the peculiarities of interaction between the state and business.

The most significant results obtained during the study are as follows:

- generalized theoretical approaches, on the basis of which the author's definition of the concept “management of inclusive education” was proposed;
- the essence and structure of the management mechanism of inclusive education are defined, the author's position on strengthening the role of economic levers is substantiated, taking into account the specifics of the object;
- a classification of factors has been developed, taking into account the influence of which will make it possible to identify problems of the development of an inclusive environment at different levels of government;
- the main directions of improving the mechanism for managing inclusive education were proposed, providing for strengthening the financial component and social measures to support state regulation of inclusive education in Kazakhstan.

The main provisions for the defense:

- author's interpretation of the concept of “management of inclusive education” based on the principle of socialization;
- the author's position on the formation of the structural and logical chain of principles, methods, tools and functions in the mechanism for managing inclusive education;
- economic and mathematical model of the impact of socio-economic factors on the inclusive education development, the use of which will determine the

forecast of its development based on financial support;

– strategic priorities for the modernization of the inclusive education management mechanism and the model for the development of public-private partnership in the inclusive environment of Kazakhstan.

The theoretical significance of the research consists in deepening the methodological approaches to the formation of an inclusive education management system, consisting in the development and modernization of the management mechanism, the development of approaches to improving the forms, methods and models of state regulation of inclusive education.

This dissertation is aimed at solving priority problems of forming an effective inclusive education management system while strengthening state regulation measures in the inclusive sphere of the Republic of Kazakhstan. The materials of this dissertation research provide a deeper insight into the mechanism for managing inclusive education, its methods, tools, and leverage in modern conditions.

The practical significance of the thesis consists in concrete proposals and recommendations for improving the forms of state regulation of the inclusive sphere on the basis of economic and mathematical modeling, enhancing the social harmonization of society in Kazakhstan. Developed and substantiated recommendations can be used in the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan in the development of programs for the inclusive education development, as well as public authorities in addressing issues of labor, social protection of the population and health. Proposals for the formation of a mechanism for managing inclusive education can be used in the process of developing republican and local laws and regulations, in particular, in preparing the Law of the Republic of Kazakhstan “On Inclusive Education for Persons with Special Educational Needs”.

The developed priority directions for improving the mechanism for managing inclusive education can contribute to improving the competitiveness of education and the implementation of activities implemented under the State Program for the Development of Education and Science of the Republic of Kazakhstan for 2016-2019, approved by Decree of the President of the Republic of Kazakhstan № 205 dated March 1, 2016, in particular, in the section of human capital development for sustainable economic growth of Kazakhstan. In addition, the proposed recommendations can be used in the implementation of the program “Conceptual approaches to the development of inclusive education in the Republic of Kazakhstan”, approved by Order of the Minister of Education and Science of the Republic of Kazakhstan № 348 dated June 1, 2015.

The model of public-private partnership proposed in the thesis will increase the effectiveness of the implementation of the Order of the Minister of Education and Science of the Republic of Kazakhstan № 729 dated December 29, 2016 “On Approval of the Strategic Plan of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan for 2017-2021”, reinforcing the interrelation of strategic and budget planning.

The results of the study were used in the activities of the KSU "Department of Education of the City of Almaty" (the act of introducing the results, conclusions and provisions of the dissertation research dated September 6, 2017 № 01-2-3 / 792), as well as the State Department "Directorate for Coordination of Employment and Social Programs of Almaty Region" (Certificate of implementation dated September 28, 2017 № 28-28 / 1626) in order to improve the system of inclusive education management.